

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

УДК 351.745.7(477–25)“1908”

В.М. Чисніков,

кандидат юридичних наук, доцент

**КИЇВСЬКЕ СИСКНЕ ВІДДІЛЕННЯ
НАПЕРЕДОДНІ СТВОРЕННЯ ЗАГАЛЬНОІМПЕРСЬКОЇ
СИСТЕМИ ОРГАНІВ КРИМІНАЛЬНОГО СИСКУ:
ОСОБОВИЙ СКЛАД (1908 р.)**

У статті вперше в історико-правовій літературі дається персональна характеристика особового складу Київського сискного відділення станом на квітень 1908 року, напередодні ухвалення Закону “Про організацію сискної частини” від 6 липня 1908 р., згідно з яким на території Російської імперії при поліцейських управліннях засновувалися 89 сискних відділень чотирьох розрядів. Проаналізовано вік, соціальний і сімейний стан, освітній рівень, стаж розшукової роботи, займана посада, одержувана платня, ділові якості і вади, колишні місця роботи 37 службовців Київської сискної поліції. Встановлено, що особовий склад за штатним розписом складався із завідувача відділенням, околоточних наглядачів, агентів (чиновників), які перебувають на державній службі, агентів-службовців за вільним наймом і агентів-аматорів, правовий статус яких відповідав нинішнім позаштатним співробітникам карного розшуку.

Ключові слова: Київське сискне відділення, особовий склад, агент, сискна поліція, історія карного розшуку.

В статье впервые в историко-правовой литературе дается персональная характеристика личного состава Киевского сыскного отделения состоянием на апрель 1908 г., накануне принятия Закона “Об организации сыскной части” от 6 июля 1908 г., согласно которому на территории Российской империи при полицейских управлениях учреждались 89 сыскных отделений четырех разрядов. Проанализирован возраст, социальное и семейное положение, образовательный уровень, стаж сыскной работы, занимаемая должность, получаемое жалование, деловые качества и недостатки, прежние места работы 37 служащих Киевской сыскной полиции. Установлено, что личный состав состоял из заведующего отделением, околоточных надзирателей, агентов (чиновников), состоящих на государственной службе, агентов, служащих по вольному найму и агентов-любителей, правовой статус которых соответствовал нынешним внештатным сотрудникам уголовного розыска.

Ключевые слова: Киевское сыскное отделение, личный состав, агент, сыскная полиция, история уголовного сыска.

In the paper for the first time in the historical and legal literature is given personal characteristics of the staff of Kiev branch of detective service as of April 1908, before the adoption of the Bill “About Organization of the Detective Subvision” on July 6, 1908, according to which in the Russian Empire on the basis of police departments 89 detective departments of four ranges have been established. The age, social and marital status, educational level, detective work stage, position, salary, professional qualities and

shortcomings, former employments of 37 employees of the Kyiv Detective Police have been analyzed. It was found out that the staff consisted of the Head of the department, divisional inspectors, agents (officials), civil service, free hiring service and amateurs whose legal status had been in line with current freelancers of the Criminal Investigation.

Keywords: *Kyiv detective department, personnel, agent, secret police, history of criminal investigation.*

Історія організації боротьби з кримінальною злочинністю в Російській імперії нерозривно пов'язана з питаннями кадрової політики, зі станом особового складу сискної поліції. Ефективність розшукової діяльності значною мірою залежала від рівня професійної підготовки, морально-етичних та інших індивідуальних якостей сищика [1, с. 64–65]. Як зазначають дослідники, ділові якості чиновників і оперативних співробітників (агентів) цього відомства залишали бажати кращого. Причиною тому були: невисокі посадові оклади, що породжувало плінність кадрів; відсутність розшукового досвіду в агентів; обмеженість штатів і доручення агентам до виконання не властивих їм функцій, що призводило до значної завантаженості службовими справами, тощо.

Актуальність теми дослідження пояснюється значимістю вивчення та узагальнення досвіду організації боротьби органів кримінального розшуку дореволюційної Росії з кримінальною злочинністю на Україні. В історико-правовій літературі практично немає жодної спеціальної роботи, в якій би давалася характеристика співробітникам Київського сискного відділення напередодні прийняття Закону “Про організацію сискної частини” від 6 липня 1908 р.

Науковий аналіз проблем кадрового складу сискної поліції дореволюційної Росії висвітлювали багато дослідників. Серед них слід назвати російських вчених Т.М. Брестовську, Д.С. Рижова, Р.С. Мулукаєва, О.Ю. Шаламова, Д.І. Шинджикашвілі та ін., а також українських – О.М. Бандурку, В.А. Греченка, О.М. Піджаренка, О.А. Самойленко, О.Н. Ярмиша та ін. Проте в роботах зазначених авторів проблеми кадрового складу Київського сискного відділення або взагалі не розглядалися, або висвітлювалися фрагментарно.

Метою статті є дослідження особового складу Київського сискного відділення напередодні організації загальнодержавної системи органів карного розшуку, в якому акцентується головна увага на характеристиці його 37 службовців: їхній вік, соціальний і сімейний стан, освіта, стаж розшукової роботи, займана посада, одержувана платня, ділові якості і вади, колишні місця роботи.

Перша спроба організувати в м. Києві спеціалізований підрозділ поліції для попередження і розкриття кримінальних злочинів була здійснена в березня 1873 р. Саме тоді як експеримент при міській поліції була заснована сискна частина, особовий склад якої складався з чотирьох сищиків на чолі з приставом Матковським. Фінансувався новий підрозділ за рахунок коштів, що виділялися міською думою. На жаль, через рік сискну частину довелося ліквідувати, незважаючи на позитивні результати її діяльності. Причина такого рішення – відмова міської думи виділяти з міської казни кошти на утримання сискної поліції [2, с. 245].

Відновила свою діяльність сискна частина через шість років згідно з розпорядженням Київського губернатора № 2754 від 14 червня 1880 р. Перед новим підрозділом ставилися такі завдання: 1) вжити заходи щодо запобігання в Києві вбивствам, грабежам, крадіжкам, підпалам та іншим злочинам; 2) збір оперативної інформації та перевірка доносів; 3) спостереження за особами, які перебувають під наглядом поліції, а також шахраями і особами, які займаються азартними іграми; 4) розшук осіб, які ухиляються від військової повинності, дезертирів; 5) розшук

викраденого, викрадачів і господарів знайдених або втрачених ними речей;
 б) розшук у справах політичного характеру тощо [3, арк. 5].

Сискна частина почала функціонувати з 25 червня того ж року в складі 17 осіб: завідувача, його помічника, семи агентів і восьми городових, відряджених у сискну частину від поліцейських дільниць міста. Архіви зберегли для історії прізвища перших київських сищиків і розміри їх посадових окладів. Так, згідно зі штатним розкладом за грудень 1881 р. завідувач сискною частиною (він же помічник поліцмейстера із зовнішньої частини) Мастецький отримував щомісяця додатково до свого основного окладу 50 руб., його помічник – 85 руб., агенти: Битнер Євген – 70 руб., Углицький Євген – 45 руб., Коган Олександр – 30 руб. і Микола Новіков – 15 руб. Першою київською жінкою-сищиком була Естер Беренфельд, посадовий оклад якої становив 30 руб. Городовим до основної платні доплачували 6 руб. [4, арк. 1–2].

Розглянемо, яким же було Київське сискне відділення понад чверть століття тому, напередодні прийняття Закону “Про організацію сискної частини” від 6 липня 1908 р. Розміщувалося воно в будівлі міської поліції на третьому поверсі і займало чотири кімнати. Одна з кімнат була кабінетом завідувача, а в інших розміщувалися канцелярія і антропометричний кабінет. Крім того, в загальному коридорі для сторожа і зберігання речових доказів були “влаштовані дві дощатих прикомірки” [5, с. 2].

Слід також зазначити, що з 1901 р. керівництво сискною частиною було передано від помічника поліцмейстера до помічника пристава Г.М. Рудого, призначеного розпорядженням Київського губернатора Ф.Ф. Трепова. У зв'язку з тим, що посада завідувача сискною частиною штатами поліції не передбачена, керівник сискної поліції перебував на посаді помічника пристава одного з поліцейських дільниць Києва. Його посадовий оклад становив 1000 руб. на рік, а за керівництво сискною частиною йому додатково доплачували 600 руб. (50 руб. на місяць).

Чисельність співробітників сискного відділення на квітень 1908 р. становила 37 осіб: завідувач відділенням, 2 околоточних наглядачів; 6 агентів (чиновників), які були у штаті міської поліції, і 28 агентів, службовців за вільним наймом, серед яких – 3 агенти-аматора. Крім того, на зв'язку у агентів були таємні агенти (інформатори), кількість яких періодично змінювалася.

Згідно з “Інструкцією чинам Київської сискної поліції” (1905) діяльність співробітників сискного відділення ділилася на внутрішню і зовнішню [6, с. 7].

Виконання функцій *внутрішньої* частини служби були покладені на: завідувача сискним відділенням, діловода, завідувача столом пригод, завідувача столом особистого затримання, завідувача антропометричним кабінетом, фотографа, реєстратора, двох писарів і сторожа. *Зовнішня* частина служби покладалася на оперативний склад сискного відділення – агентів, службовців за вільним наймом і деяких штатних агентів (чиновників). Слід також нагадати, що затверджений законом від 6 липня 1908 р. штат Київського сискного відділення (1 розряд) був узятий як зразок, за яким визначався розряд і штати того чи іншого сискного відділення. За таким же штатом були сформовані сискні відділення 1 розряду в Харкові і Тифлісі [7, с. 77–78].

Для того, щоб мати уявлення про особовий склад Київського сискного відділення, наведемо короткі характеристики його співробітників, складені на підставі Звіту особливої комісії, призначеної Київським губернатором у квітні 1908 р. з метою розслідування зловживань по службі чинів і агентів міської сискної поліції.

Доречно буде сказати, що за результатами ревізії Київського сиссного відділення комісія, характеризуючи особовий склад за ступенем їх причетності до зловживань по службі, розподілила співробітників на п'ять категорій.

Перша категорія.

1. **Асланов** Спиридон Федорович, вік 36 років, православний, син священника, закінчив повітове училище, колезький реєстратор, завідував сиссною частиною з 29 травня 1907 р. після відставки Г.М. Рудого, платні отримував 1600 руб. на рік (1000 р. + 600 р.). На державній службі з 1 січня 1900 р. Обіймав посади канцелярського службовця, околочного наглядача, в.о. помічника пристава м. Сімферополя. З грудня 1903 р. – околочний наглядач, в.о. помічника тюрми м. Севастополя. У лютому 1906 р. був звільнений зі служби, а через рік призначений помічником пристава м. Києва з відрядженням для завідування сиссною частиною. 25 квітня 1908 р. наказом Київського губернатора відсторонений від посади за зловживання по службі, арештований і відданий суду [8, с. 30–31].

2. **Зелло** Сергій Дмитрович, чиновник, що перебував у штаті міської поліції, вік 34 роки; православний, з міщан, одружений, освіту здобув домашню. На службі в сискній частині з 1900 р., на державну службу зарахований 29 липня 1907 р. Був агентом у Київському відділенні столичного ломбарду; отримуючи платню 50 руб. із сум ломбарду. До вступу на службу в сискню частину служив у маєтку Терещенка і в Рубежівській колонії для малолітніх злочинців. Після проведеної ревізії губернаторською комісією був відсторонений від посади і поміщений під варту “за зловживання по службі”.

3. **Кунцевич** Йосип Павлович, міщанин, вік 41 рік, православний, грамотний, в сискній частині з перервами служив з початку 1898 р., отримував платні 30 руб. До вступу в сискню частину служив у приватних банках копіювальником. У травні 1908 р. звільнений зі служби за зловживання службовим становищем.

4. **Голлендерах** Олександр Васильович, київський міщанин, вік 32 роки, православний, неодружений, малограмотний, слюсар, був агентом у сискній частині з 1 серпня 1903 р. (з перервами), отримував платні 30 руб. До вступу в сискню частину займався слюсарним ремеслом, а потім був пожежним служителем у м. Києві. У травні 1908 р. звільнений з поліції за зловживання по службі.

Члени губернаторської комісії характеризували цих співробітників сиссного відділення як осіб, “які явно виказали негожі моральні якості, діяльність яких спрямована була не на розкриття злочинів, а виключно на особисту наживу. Переслідуючи одну лише цю мету, вони забули і про службові обов'язки, і про святість присяги, самі покривали злочинців, користуючись для цього своїм службовим становищем” [5, с. 45].

Друга категорія.

5. **Горчинський** Павло Мартинович, селянин, православний, вік 27 років; закінчив двокласне міське училище; в сискній частині служив з 1 травня 1903 р.; завідував антропометричним кабінетом; отримував платні 45 руб. До вступу в сискню частину служив у різних установах: помічником волосного писаря, рахівником вагонів, старшим телеграфістом на залізничній станції, конторником. Остання посада – телеграфіст на ст. Калинівка.

6. **Воскобойников** Володимир, вік 30 років; православний, неодружений, син надвірного радника; навчався в Прилуцькій гімназії, вибув з 5 класу. У сискній частині служив з 1906 р, обслуговував територію Бульварної поліцейської дільниці, отримуючи платні 35 руб. До вступу в сискню частину служив у канцелярії Прилуцького казначейства, дворянської опіки, а в 1904 р. зарахований до штату міської поліції м. Києва, звідки перейшов у сискню частину.

7. **Дедюра** Михайло Григорович, вік 28 років, православний, міщанин, чиновник, що був у штаті міської поліції. Обслуговував територію Подільської поліцейської дільниці, отримуючи платні 35 руб. На службі в сискній частині з 1 листопада 1906 р., а на державній службі з лютого 1903 р. До вступу в сискну частина служив околочним наглядачем у Київській поліції, але був звільнений з посади “за пияцтво, лінь і недбалість”. За висновком комісії, “в сискній справі має досвід і міг би бути залишеним, але помічається в недбайливості, байдужому ставленні до справи і у моральній нестійкості” [5, с. 3].

8. **Ткачов** Василь Олексійович, селянин, вік 46 років, православний, малограмотний; у сискній частині служив із жовтня 1898 р., платні отримував 20 руб. До вступу в сискну частину служив городовим у Києві з 1889 р., а до того відбував військову повинність.

9. **Хомко** Матвій Степанович, селянин, вік 39 років, православний, малограмотний; у сискній частині служив з 14 серпня 1906 р., отримуючи платні 20 руб. До вступу в сискну частину служив: об’їждчиком у лісі, кінним переважно на млині, ремонтником пароплавів, відкривав власну торгівлю, працював пакувальником мануфактурного товару в магазині. Остання посада – городовий Пласкої поліцейської дільниці.

10. **Галковський** Порфирій Леонович, міщанин, вік 29 років, православний, закінчив двокласне училище; в сискній частині служив із лютого 1906 р., отримував платні 30 руб. До вступу в сискну частину служив на Московсько-Брестській залізниці і відбував військову повинність.

11. **Івлєв** Костянтин Пилипович, відставний канцелярський служитель, вік 23 роки; міщанин, православний, грамотний; у сискній частині служив з 1907 р, отримував платні 20 руб. До вступу в сискну частину служив з 1904 р. в канцеляріях Мінського та Київського губернаторів, а до того – на пароплавних пристанях.

На думку членів комісії, зазначені вище чиновники і агенти сискного відділення, хоча і не були викриті у скоєнні кримінальних злочинів для віддання їх суду, однак, за наявними даними, вони “не вселяють до себе ніякої довіри, як люди, здатні на непорядні вчинки, а тому не можуть залишатися на службі” [5, с. 45].

Третю категорію службовців становили агенти.

12. **Іваненко** Петро Яремович, селянин, вік 27 років, православний, неодружений, вельми малограмотний; в сискній частині служив із квітня 1902 р.; платні отримував 30 руб. До 1907 р. був сторожем у сискній частині, а до переходу на службу в сискну частину служив десятицьким при становій квартирі у Васильківському повіті, потім двірником у Києві і в пожежній команді.

13. **Падалка** Сергій Кирилович, козак Полтавської губ., вік 41 рік, православний, малограмотний; у сискній частині служив із 8 травня 1898 р., отримував платні 35 руб. До вступу на службу в сискну частину займався хліборобством, потім відбував військову повинність, а після звільнення в запас п’ять років служив городовим у м. Києві.

14. **Цирюта** Іван Кіндратович, із селян, вік 31 рік; православний, малограмотний; у сискній частині служив із серпня 1907 р., платні отримував 20 руб. До вступу в сискну частину служив городовим Пласкої поліцейської дільниці, а до того відбував військову повинність.

15. **Шушерін** Іван Романович, вік 39 років, православний, дворянин, малограмотний; у сискній частині служив із вересня 1907 р.; отримував платні 30 руб. До вступу на службу в сискну частину перебував на службі у приватних осіб: був управляючим будинками у Києві, орендував маєток у Чорнобилі Радомишльського

повіту Київської губернії. Останнє місце роботи – управляючий пивоварного заводу Штейна у м. Ромнах Полтавської губернії.

16. **Савілов** Дмитро Антонович, селянин, вік 45 років, православний, малограмотний; у сискну частину прийшов у серпні 1901 р., платні отримував 20 руб. До цього служив городовим у Плоскій поліцейській дільниці.

17. **Смоловик** Савелій Іванович, вік 30 років, селянин, православний, малограмотний; у сискній частині служив із лютого 1904 р.; отримував платні 30 руб. До вступу в розшукову частину служив городовим у Подільській поліцейській дільниці з 1898 р, а до того відбував військову повинність.

Співробітники цієї категорії комісією характеризувалися як люди “хоча і не остаточно зіпсовані, але недостатньо розвинені й малограмотні, для яких явно не доступна боротьба зі більш-менш відомими злочинцями, що часто мають високий інтелект і нерідко користуються найвитонченішими способами для вчинення злочинів”. При цьому зазначалося, що агенти Падалка і Хомко “мають значний досвід і деякі здібності” [5, с. 45].

До четвертої категорії належали агенти, які, за висновком комісії, “були особами, не здатними до розшукової справи, тому абсолютно непотрібними, що прийшли до сискної частини, очевидно, лише заради якихось своїх особистих цілей” [5, с. 45].

18. **Павлов** Володимир Олександрович, міщанин, вік 43 роки, православний, грамотний; у сискній частині служив із перервами 11 років, а з 1 серпня 1907 р. – безперервно; отримував платні 25 руб. До вступу в сискну частину був актором у різних трупах.

19. **Картамишев** Петро Павлович, вік 26 років, православний; перебував у штаті Київського губернського правління з березня 1908 р. На службу в сискну частину прийшов у травні 1907 р., платні отримував 16 руб. До вступу в сискну частину був службовцем на залізниці.

20. **Кулаковський** Михайло Іванович, студент Київського університету, вік 22 роки, у сискній частині служив з вересня 1907 р. Грошове утримання отримував за кожну справу.

21. **Галкін** Володимир Дмитрович, вік 21 рік, учень Київського реального училища; до агентів сискної поліції зарахований в січні 1908 р. як аматор, мав посвідчення від завідувача сискною частиною.

22. **Іванов** Микола Георгійович, київський міщанин, вік 18 років, отримав домашню освіту, в сискній частині служив як агент-аматор з березня 1908 р., платні не отримував. До вступу в сискну частину виховувався в Київській гімназії [5, с. 6].

Зауважимо, що в історико-правовій літературі ніхто з дослідників не згадував про наявність у складі сискних відділень агентів-аматорів. Слід припустити, що їхній правовий статус відповідав нинішнім позаштатним співробітникам карного розшуку.

До п'ятої категорії комісія віднесла всіх інших чинів і агентів сискного відділення.

23. **Красовський** Микола Олександрович, колезький секретар, окологочний наглядач, вік 37 років; православний, син священика; на службі в сискній частині з 2 січня 1908 р.; тимчасово виконував обов'язки завідувача сискною частиною після відсторонення Асланова, платні отримував 50 руб. на місяць. До вступу в сискну частину служив на різних посадах у поліції Чернігівської губернії. Остання – становий пристав Козелецького повіту. У звіті комісії зазначалося, що Красовський “ні в чому поганому помічений не був, <...> а після усунення Асланова

проявив старанність і здібності до розшукової справи, а тому міг би з користю для справи залишатися на службі” [5, с. 46].

24. **Мишевський** Калістрат Кирилович, чиновник, що перебував у штаті міської поліції, вік 38 років, православний, особистий почесний громадянин, одружений, освіта домашня; на державній службі з 8 січня 1897 р. У сискній частині служив близько чотирьох років; обслуговуючи територію Старокиївської поліцейської ділянки, платні отримував 40 руб. Характеризувався як агент, який “зі справою розшуку обізнаний”.

25. **Новиков** Георгій Андрійович, спадковий почесний громадянин, вік 43 роки, православний, освіту здобув домашню, агент сискної частини з 15 березня 1908 р. Обслуговував територію Плоскої поліцейської дільниці м. Києва, платні отримував 30 руб. До вступу в сискну частину служив позаштатним околочним наглядцем у Подільській, Бульварній, Либідській і Палацовій поліцейських ділянках. У 1890 р звільнився зі служби через хворобу. Служив у Київському губернському по селянських справах присутствію; конторщиком на залізничній станції, в канцелярії Лук’янівської поліцейської дільниці; поліцейським урядником в Переяславському та Козелецькому повітах.

26. **Афанасьєв** Михайло Якович, син капітана, вік 43 роки, православний, освіту здобув у 3-й Московській військовій гімназії; у сискній частині служив з 20 вересня 1907 р., займався провадженням розшуків і отримував платні 35 руб. До вступу на службу в сискну частину займався бакалійною та тютюною торгівлею, а потім служив конторщиком на станції Київ II.

27. **Зедліцький** Іван Андрійович, міщанин, вік 30 років; православний, освіту здобув домашню, перебував агентом сискної частини з грудня 1904 р., обслуговував територію Палацової поліцейської дільниці; отримуючи платні 35 руб. До вступу в сискну частину служив у канцелярії Кам’янець-Подільської духовної консисторії, а потім у міському відділенні державного банку.

Характеризуючи зазначених співробітників, комісія зауважила, що в їх діяльності “нічого негожого не помічено” і вони “як досвідчені агенти можуть приносити користь у розшуковій справі” [5, с. 45].

До цієї категорії також зараховувалися співробітники канцелярії і деякі агенти, придатність яких до служби повинен був надалі визначити в.о. завідувача сискною частиною Красовський [9, с. 282–310]. Серед них були такі працівники.

28. **Крічевцов**, околочний наглядч, чина не мав, вік 27 років, православний; міщанин; у сискній частині служив із 1 січня 1906 р.; завідував діловодством, отримував платні 80 руб. До вступу в сискну частину служив у Васильківському повітовому поліцейському управлінні з 1900 р. на вільному наймі.

29. **Шереметінський** Арсеній Павлович, спадковий почесний громадянин, вік 48 років, православний; закінчив духовне училище. У сискній частині служив із січня 1905 р. завідував реєстратурою; платні отримував 35 руб. До вступу в сискну частину служив переписувачем у мирового судді та в поштового відомстві. Був реєстратором, а потім позаштатним околочним наглядцем у Лук’янівській поліцейській дільниці м. Києва, переписувачем у міській управі, столоначальником у міщанській управі. Останнє місце служби – Київське повітове поліцейське управління.

30. **Корженевський** Микола Авксентійович, селянин, вік 32 роки, православний; закінчив двокласне училище; в сискній частині служив із серпня 1907 р.; реєстратор антропометричного кабінету; платні отримував 35 руб. До вступу в сискну частину служив на залізниці, обіймав посаду письмоводителя у станового пристава, судового слідчого і світових суддів Васильківського повіту.

31. **Менчиць** Яків Володимирович, син колезького секретаря, вік 19 років, православний; до сискної частини потрапив у жовтні 1907 після закінчення Васильківського міського двокласного училища, співробітник антропометричного кабінету; отримував платні 10 руб.

32. **Здоховський** Іполит Ісидорович, селянин, вік 31 рік, православний, закінчив двокласне училище; в сискній частині служив із 15 серпня 1907 р.; завідував діловодством у столі пригод, платні отримував 40 руб. До вступу в сискну частину служив помічником волосного писаря, вів бухгалтерські обліки, був наглядачем Рудненського поштово-телеграфного відділення, займався хліборобством. Останнє місце служби – письмоводитель у Васильківській міщанській управі.

33. **Поліщук** Адам Капітонович, міщанин, вік 27 років, православний; навчався у двокласному міському училищі; в сискній частині служив із 12 липня 1906 р., завідував столом особистого затримання, отримував платні 40 руб. До вступу в сискну частину відбував військову повинність, а до цього служив листоношею в Києві і вчителем церковно-парафіяльної школи в Житомирському повіті.

34. **Лескевич** Франц Йосипович, міщанин, вік 25 років, римо-католицького віросповідання; в сискній частині служив фотографом з червня 1906 р.; отримував платні 55 руб. До вступу в сискну частину займався за своєю спеціальністю – фотографією.

35. **Дідикало** Семен Ілліч, селянин, вік 42 роки, православний, досить грамотний; у розшуковій частині служив з листопада 1907 р., що обслуговувала територію Либідської поліцейської дільниці; платні отримував 35 руб. До вступу на службу в сискну частину служив письмоводителем, помічником волосного писаря, об'їждчиком у лісництві. З 1903 р. до липня 1905 р. служив агентом Київського сискного відділення, а потім перейшов поліцейським урядником у Київський повіт. Через два роки знову повернувся на службу в сискне відділення.

36. **Дьома** Феодор Леонтійович, вік 32 роки, православний, селянин, малограмотний; служив у сискній частині з жовтня 1904 р., обслуговував територію Києво-Печерської лаври, отримуючи зарплату 25 руб. на місяць з казни цієї установи. До вступу в сискну частину служив городовим у Києві, а до того відбував військову повинність.

37. **Остриков** Михайло Іванович, чиновник Київського губернського правління, вік 28 років, син відставного полковника; виховувався в Київському реальному училищі, але курсу не закінчив; у сискній частині був агентом-аматором; платні не отримував [5, с. 4–7].

Таким чином, аналіз особового складу Київського сискного відділення свідчить, що на квітень 1908 р. у штаті числилося 37 співробітників, вік яких у середньому становив 30–40 років, але жоден із них не мав вищої освіти. Середня освіта була лише в колишнього завідувача сискним відділенням С.Ф. Асланова та кількох чиновників. Менше половини співробітників мали початкову та домашню освіту, а більшість оперативного складу (агенти) були малограмотними і мали селянське походження. Середній стаж сискної роботи агентів становив близько 1–5 років, хоча у відділенні були як новачки (стаж роботи – до року), так і ветерани, які прослужили 7–11 років. Характерно, що серед сискних чинів були люди, які раніше взагалі не служили на державній службі, Як свідчать матеріали особливої ревізійної комісії, відбір кадрів у сискне відділення носив випадковий характер: серед них були колишні чиновники, звільнені з інших установ, колишні вчителі, писарі, актори, креслярі, прикажчики, слюсарі, пожежники і городові. Крім того, на керівні посади в сискну поліцію нерідко призначалися співробітники,

які за своїми професійними і моральними якостями не відповідали вимогам, у результаті чого вони допускали зловживання по службі, підриваючи авторитет поліції в очах громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Балуев Б.П.* Организация и деятельность уголовного сыска в дореволюционной России (конец XIX – начало XX в.) : учеб. пособие / Б.П. Балуев, Т.Н. Брестовская, Э.П. Величутина, Р.С. Мулукаев. – М. : Академия МВД СССР, 1984. – 97 с.
2. *Чисников В.М.* Київська сисна поліція: організаційно-правові аспекти / В.М. Чисников // Наука і правоохорона. – 2011. – № 3. – С. 244–246.
3. Центральний державний історичний архів України, м Київ (ЦДІАК України). – Ф. 442. – Оп. 518. – Спр. 115.
4. Державний архів м. Києва (ДАК). – Ф. 1137. – Оп. 3. – Спр. 46-а.
5. Отчет особой комиссии, назначенной Киевским губернатором о расследовании действий чинов сыска части Киевской городской полиции и ревизии делопроизводства этой части – К. : Губ. тип., 1908. – 48 с.
6. Инструкция чинам Киевской сыска части полиции. – К. : Губ. тип., 1905 – 113 с.
7. *Мулукаев Р.С.* Полиция в России (IX в. – нач. XX в.) : монография / Р.С. Мулукаев. – Н. Новгород : Тип. УВД Нижегородской обл., 1993. – 103 с.
8. Докладніше про “справу Асланова” див. : Сургай Л. Загадочная история / Л. Сургай // Служба безопасности. – 1999. – № 1.
9. Докладніше про М.А. Красовського див. : Чисников В.Н. Н.А. Красовский – сыщик от бога / В.Н. Чисников // Антология сыска : от полиции к внешней разведке. – К. : Знання України, 2006. – Т. 2. Сыск, сыщики и преступный мир.– 504 с.

Отримано 26.11.2015